

مروری بر رابطه سرمایه روان‌شناختی و سلامتی افراد

محمد فروهر^{۱*}، رضا هویدا^۲ و عبدالرسول جمشیدیان^۳

۱. * دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه اصفهان، اصفهان

۲. عضو هیئت علمی گروه علوم تربیتی دانشگاه اصفهان، اصفهان

۳. عضو هیئت علمی گروه علوم تربیتی دانشگاه اصفهان، اصفهان

* Email: farvahar482@yahoo.com

چکیده

سرمایه روان‌شناختی مفهوم نوظهوری است که ریشه در ادبیات روان‌شناسی مثبت‌گرا دارد، با این حال ابتدا توسط محققان و اندیشمندان رفتار سازمانی برای مدیریت اثربخش عملکرد کارکنان و بهره‌وری سازمان‌ها مطرح گردید و پس از آن به دلیل قابلیت‌های بالقوه و حائز اهمیتیتی که دارد، و به ویژه محدود نبودن آن به قلمروها محیط کار مورد توجه محققان خارج از مرزهای سازمان نیز قرار گرفت. پژوهش‌های مختلف حاکی از آن است که سرمایه روان‌شناختی تنها روی عملکرد افراد تاثیر ندارد، بلکه طیف گسترده‌ای مکانیسم‌های روانی را در بر می‌گیرد که در مجموع می‌توان سطح سلامت جسمی و روانی افراد را تحت تاثیر قرار دهد. در این مقاله به مرور مقاله‌های پژوهشی استخراج شده از پایگاه‌های علمی معتبر داخلی پیرامون سرمایه روان‌شناختی در حوزه سلامت پرداخته شده است. نتایج نشان داد که در مجموع، پژوهش‌های اندک اما حائز اهمیتیتی در این زمینه انجام شده است و در مجموع می‌توان گفت سرمایه روان‌شناختی قادر است سطح سلامت روانی و جسمی افراد را پیش‌بینی کند.

کلیدواژه‌ها: روان‌شناسی مثبت‌گرا، سرمایه روان‌شناختی، سلامت

نهضت روان‌شناسی مثبت‌گرا در تکمیل و ادامه نظریه انسان‌گرایی و در انتقاد نسبت به منفی‌گرایی محض در خصوص تاکید روی نقاط ضعف انسان‌ها و بیماری‌های روان‌شناختی شکل گرفت (جمشیدیان و همکاران، ۱۳۹۳). ایده اصلی این جنبش نوظهور مبتنی بر این عقیده بود که روان‌شناسی بیش از حد روی شناخت و درمان بیماری‌های روانی متمرکز شده و از توجه به جنبه‌های مثبت و روشن انسان غافل مانده است. به واقع به زعم روان‌شناسان مثبت‌گرا، مثبت‌گرایی چیزی بیش از نبود منفی‌گرایی است یا به عبارت دیگر نبود بیماری به معنای وجود سلامت و عملکرد بهینه نیست (فروهر، ۱۳۹۴). نظریه ایجاد و گسترش فردیکسون یکی از بهترین تبیین‌ها برای فهم دست‌یابی به چنین نتایجی است. فردیکسون بیان می‌دارد که مثبت‌گرایی به گسترش مجموعه خزانه تفکر - عمل منجر شده و باعث ایجاد منابع جسمی، اجتماعی و روانی بیشتری در فرد می‌شود، چیزی که در منفی‌گرایی دقیقاً حالت عکس دارد (فروهر و بلوچ، ۱۳۹۴). بنابراین، مشخص است که مثبت‌گرایی به دنبال خلق فرصت‌هایی برای عملکرد بهینه افراد در قلمروهای مختلف زندگی است و صرفاً به موضوع مسائل و مشکلات افراد، نهادها، سازمان‌ها و جوامع نمی‌پردازد، یا دست کم مسائل منفی و مشکلات را از یک منظر مثبت‌گرایانه مورد واکاوی قرار می‌دهد (لوتانس، ۱۳۹۳). اما چیزی که باید در نظر داشت این است که روان‌شناسی مثبت‌گرا به عنوان یک رویکرد جایگزین مطرح نشده است، بلکه یک رویکرد مکمل است و هدف آن ایجاد یک نقطه تعادل در مطالعات روان‌شناسی پیرامون نقاط منفی و مثبت انسان‌ها بوده است (لوتانس و همکاران، ۱۳۹۲؛ یوسف و لوتانس، ۲۰۱۱). به طور کلی، رسالت رویکرد سنتی و منفی‌گرا تمرکز روی درمان افراد مشکل‌دار است، ولی در رویکرد جدید و مثبت‌گرا توجه به این نکته است که چگونه می‌شود بستر و فضایی برای سعادت و بهروزی همه بشر فراهم ساخت و در مجموع، و نگاه خوش‌بینانه‌تری نیز به

انسان دارد (فروهر، ۱۳۹۰). امروزه مثبت‌گرایی به عنوان یک حوزه مطالعاتی علمی از مشروعیت و مقبولیت بسیار بالایی برخوردار است (فروهر، ۱۳۹۴، لوئیس، ۱۳۹۳) به طوریکه آنچه امروزه به عنوان روان‌شناسی مثبت‌گرا شناخته می‌شود به سرعت در قلمروهای علمی همچون: آموزش و پرورش، بهداشت، سلامت عمومی، خدمات اجتماعی و انسانی، اقتصاد، علوم سیاسی، عصب‌شناختی، رهبری، مدیریت، علوم سازمانی و غیره در حال رشد و گسترش است (دونالسون و کو، ۲۰۱۰؛ به نقل از فروهر، ۱۳۹۲). از سوی دیگر، سرمایه روان‌شناختی یکی از مفاهیم مهمی است که مبتنی بر فلسفه، دیدگاه‌ها و پژوهش‌های انجام شده در زمینه روان‌شناسی مثبت‌گرا در اوایل هزاره سوم در دانشگاه نبراسکا، در یک چارچوب علمی با نام "رفتار سازمانی مثبت‌گرا" مطرح شد (لوتانز و همکاران، ۱۳۹۲، فروهر و همکاران، ۱۳۹۲). در توجیه مطرح کردن این چارچوب، محققان آن بیان می‌کنند، که آنها نیز متوجه شده بودند که در رفتار سازمانی نیز همچون روان‌شناسی، بیشتر به نقاط ضعف و مسائل و مشکلات افراد توجه می‌شده و ذهن محققان و اندیشمندان بیشتر درگیر مفهوم پردازی و پژوهش پیرامون سازه‌های منفی در سازمان بوده است، از اینرو آنها با انتقاد از این وضعیت به دنبال ارائه یک رویکرد مثبت‌گرایانه مبتنی بر شواهد علمی بودند که به واسطه آن بتوانند عملکرد کارکنان را تحت تاثیر قرار دهند (لوتانز و همکاران، ۱۳۹۲؛ لوتانز، ۲۰۱۲؛ یوسف و لوتانز، ۲۰۱۲؛ فروهر و همکاران، ۱۳۹۲). به همین دلیل نیز آنها رفتار سازمانی مثبت‌گرا را به عنوان یک چارچوب علمی برای مطالعه ظرفیت‌های مثبت روان‌شناختی قابل پرورش افراد در محیط کار برای خلق مزیت رقابتی مطرح کردند. حاصل چندسال نظریه پردازی و پژوهش پیرامون سازه‌های رفتار سازمانی مثبت‌گرا معرفی یک مفهوم روانشناختی نوین به دنیای سازمانها تحت عنوان سرمایه روان‌شناختی بود که به این صورت تعریف می‌شود: سرمایه روان‌شناختی یک حالت توسعه‌ای مثبت روان‌شناختی با مشخصه‌های متعدد شدن و انجام تلاش لازم برای موفقیت در کارها و وظایف چالش بر انگیز (اعتماد به نفس/خودکارآمدی)؛ داشتن استناد مثبت درباره موفقیت‌های حال و آینده (خوش‌بینی)؛ پایداری در راه هدف و در صورت لزوم تغییر مسیر رسیدن به هدف برای دستیابی به موفقیت (امیدواری) و پایداری هنگام مواجهه با سختی‌ها و مشکلات برای دستیابی به موفقیت (انعطاف‌پذیری) است (لوتانز و همکاران، ۱۳۹۲، ص ۲). هرچند که یکی از ملاک‌های مهم و اساسی رفتار سازمانی مثبت‌گرا داشتن تاثیر مثبت روی عملکرد است (لوتانز و همکاران، ۱۳۹۲؛ لوتانز، ۲۰۱۲؛ یوسف و لوتانز، ۲۰۱۱، جمشیدیان و همکاران، ۱۳۹۳)، اما پژوهش‌های انجام شده آشکار ساخته است که سرمایه روان‌شناختی غیر از عملکرد طیف گسترده‌ای از نگرشها، احساسات و عواطف، ادراکات و رفتار افراد در تحت تاثیر قرار داده و حتی می‌تواند روی سطح سلامت افراد نیز شکل‌های مختلفی تاثیر گذار باشد. پژوهش‌های پراکنده انجام شده پیرامون چهار مولفه اصلی سرمایه روان‌شناختی (خودکارآمدی، خوش‌بینی، انعطاف‌پذیری و امیدواری) همگی حاکی از این بوده‌اند که این مولفه‌ها قادرند سطح سلامت جسمی و روانی افراد را تبیین کنند و در نهایت به بهروزی آنها منجر شوند (لوتانز و همکاران، ۱۳۹۲). اما نکته‌ای که در این بین حائز اهمیت است این است که مولفه‌های سرمایه روان‌شناختی بایکدیگر ایجاد هم‌افزایی می‌کنند به طوریکه هم دیدگاه‌های نظری و هم پژوهشی حاکی از این است که کل سرمایه روان‌شناختی از جمع تک تک مولفه‌های آن بزرگتر است. به عنوان مثال، مشخص شده است که زمانی که این مولفه‌ها به طور همزمان مورد توجه قرار می‌گیرند، نسبت به زمانی که هریک به طور مجزا مورد توجه قرار می‌گیرند تاثیر بیشتری بر عملکرد، رضایت شغلی، تعهد و غیبت از کار دارد (لوتانز و همکاران، ۱۳۹۲). بنابراین، هرچند که هریک از مولفه‌های سرمایه روان‌شناختی به طور جداگانه نیز حائز اهمیت است اما برای نیل به نتایج مطلوب‌تر لازم است کل سرمایه روان‌شناختی را به عنوان یک مفهوم سطح بالا مورد مطالعه قرار دهیم. به طور کلی، همانطور که گفته شد، مولفه‌های سرمایه روان‌شناختی پیش از ظهور مفهوم سرمایه روان‌شناختی نیز مورد توجه بوده‌اند و پژوهش‌های مختلفی نیز در خصوص آنها انجام شده بود، اما با توجه به تاثیر هم‌افزایی بین مولفه‌های این مفهوم موج جدیدی از پژوهش‌ها به سمت بررسی تاثیر سرمایه روان‌شناختی بر روی متغیرهای مختلف شکل گرفته است و به ویژه قابلیت رشد و توسعه آن با استفاده از خرده مداخلات کوتاه مدت (لوتانز و همکاران، ۱۳۹۲) چشم انداز جدیدی را پیش روی پژوهش و کاربرد سرمایه روان‌شناختی در زمینه سلامت ارائه کرده است. به ویژه اینکه همانطور که اشاره شد، مثبت‌گرایی چیزی بیش از نبود صرف بیماری است، از اینرو با توسعه و تقویت مثبت‌گرایی در افراد می‌توان انتظاری شکوفایی و بهروزی هرچه بیشتر آنها را در عرصه‌های مختلف زندگی شاهد بود. موضوع سرمایه روان‌شناختی در سال ۲۰۰۲ میلادی تجلی یافت و با چیزی حدود ۷ سال تاخیر در ادبیات علمی کشور مورد توجه ویژه‌ای قرار گرفت به طوریکه پژوهش‌های انجام شده بر روی آن از رشد فزاینده‌ای در طی سالهای ۸۹ تا ۹۴ برخوردار بوده است (فروهر و بلوچ، ۱۳۹۴). با این حال، تاکنون هیچگونه بررسی مروری‌ای بر روی این مفهوم از یک منظر روان‌شناسانه صورت نگرفته است، از همین رو هدف اصلی مقاله حاضر مروری بر پژوهش‌های انجام شده روی سرمایه روان‌شناختی در حوزه سلامت می‌باشد.

روش

بررسی حاضر یک مطالعه مروری است. یک مقاله مروری تحقیقات اخیر در یک موضوع تحقیقی را بگونه‌ای خلاصه و سازماندهی می‌کند که بتواند به دیگران در فهم و تجمیع آن موضوع کمک کند. در این بررسی با رجوع به پایگاه‌های علمی معتبر، جایگاه پژوهش‌های انجام شده پیرامون سرمایه روان‌شناختی در حوزه سلامت مورد واکاوی و بررسی قرار گرفته است.

ملاک‌های جست و جو و پایگاه‌های اطلاعاتی

ملاک‌های جست و جو در این پژوهش بیشتر حول کل سرمایه روان‌شناختی به عنوان یک سازه سطح بالا بود و به این ترتیب از داخل کردن مولفه‌های سرمایه روان‌شناختی که در پژوهش‌های مختلف به طور مجزا مورد بررسی قرار گرفته بودند اجتناب شد. همچنین، مقالاتی که معطوف به مفاهیمی غیر از سلامت بود- به ویژه پژوهش‌های سازمانی که خاص مسائل عملکردی سازمان است- در این بررسی حذف شد. در این بررسی کلید واژه‌های مورد بررسی عبارت بودند از: سرمایه روان‌شناختی، پژوهش سازمانی مثبت‌گرا، ظرفیت روان‌شناسی مثبت، رفتار سازمانی مثبت‌گرا، روان‌شناسی مثبت‌گرا، *psychological capital*، *positive organizational behavior*. همچنین از پایگاه‌های اطلاعاتی www.civilica.com، www.magiran.com و موتور جستجوگر گوگل فارسی برای جمع آوری اطلاعات استفاده شد.

نتایج

خلاصه یافته‌های پژوهشی رابطه سرمایه روان‌شناختی و سلامت افراد

محقق	جامعه آماری	روش	نتیجه پژوهش
نیسی و همکاران (۱۳۹۰)	پرستاران	پیمایشی	یک رابطه علی مثبت بین سرمایه روان‌شناختی با هیجانهای مثبت، و بهروزی روان‌شناختی وجود دارد.
کریمی مزیدی و همکاران (۱۳۹۱)	کارکنان کتابخانه	پیمایشی	سرمایه روان‌شناختی روی سلامت عمومی کارکنان تاثیر دارد.
نصرت آبادی و همکاران (۱۳۹۱)	دانشجویان	پیمایشی	براساس یافته‌های پژوهش افرادی که سرمایه روان‌شناختی مطلوب تری داشته و بهروزی روان‌شناختی بهتر و بالاتری برخوردارند.
جهانیان و همکاران (۱۳۹۱)	دانشجویان	پیمایشی	بین سرمایه روان‌شناختی و بهروزی دانشجویان رابطه وجود دارد
آقابوسفی و همکاران (۱۳۹۱)	اعضای انجمن ام اس ایران	پیمایشی	مولفه‌های خوش‌بینی و خودکارآمدی سرمایه روان‌شناختی با ۲۹ درصد پیش‌بینی‌کننده‌های معناداری برای ادراک بیماری در مبتلایان به ام اس هستند؛ ولی متغیرهای امیدواری و انعطاف‌پذیری بیش‌بینی‌کننده‌های معنادار نبودند.
علیپور و همکاران (۱۳۹۲)	کارکنان شرکت ایران خودرو دیزل	آزمایشی	مداخله سرمایه روان‌شناختی می‌تواند راهکار موثری در کاهش فرسودگی شغلی کارکنان باشد.
گل‌پرور و همکاران (۱۳۹۲)	پرستاران	پیمایشی	سرمایه روان‌شناختی نقش متغیر میانجی واسطه‌ای کامل و پاره‌ای در رابطه تعارض خانواده- کار و سرریز شدگی کار- خانواده با بهروزی روان‌شناختی دارد.
دانایی‌فرد و همکاران (۱۳۹۲)	کارکنان و مدیران سازمانهای دولتی	پیمایشی	سرمایه روان‌شناختی روی بهروزی سازمانی تاثیر دارد.
علی‌پور و همکاران (۱۳۹۲)	کارکنان شرکت ایران خودرو دیزل	آزمایشی	توسعه مولفه‌های سرمایه روان‌شناختی به ترتیب با بهبود سلامت روان و خرده‌مقیاس‌های کارکرد اجتماعی، اضطراب و افسردگی رابطه دارد اما در زیر مقیاس نشانه‌های جسمی تفاوتی مشاهده نشد.
گل‌پرور و جعفری (۱۳۹۲)	پرستاران	پیمایشی	تعارض و سرریز شدگی کار- خانواده با سرمایه روان‌شناختی و بهروزی روان‌شناختی پرستاران دارای همبستگی منفی است. نتایج مدل‌سازی معادله ساختاری و تحلیل واسطه‌ای حاکی از آن بود که به ترتیب سرمایه روان‌شناختی متغیر واسطه‌ای کامل و پاره‌ای در رابطه تعارض خانواده - کار و سرریز شدگی کار- خانواده با بهروزی روان‌شناختی است.
علیپور و همکاران (۱۳۹۲)	کارکنان شرکت ایران خودرو دیزل	آزمایشی	برنامه مداخله‌ای لوتانز بر کاهش فرسودگی شغلی به ویژه خرده‌مقیاس‌های خستگی هیجانی و مسخ شخصیت موثر است.
امانی و همکاران (۱۳۹۲)	کارکنان سازمان مالیات	پیمایشی	سرمایه روان‌شناختی با فرسودگی شغلی رابطه منفی دارد

سرمايه روان شناختي باعث افزايش هيچانات مثبت و بهزيستي کارکنان و کاهش استرس و دلواپسي آنها مي شود.	پيمائشي	پرستاران	کريمي ميزیدی و همکاران (۱۳۹۲)
خودکارآمدی با رضایت از زندگی زناشویی و امیدواری با رضایت از زندگی رابطه معناداری دارد.	پيمائشي	همسران ايثارگران شهرکرد	گل پرور و همکاران (۱۳۹۲)
سرمايه روان شناختي پيوند معنوی و بهروزي معنوی سرمايه روان- شناختي را پيش بينی مي کند.	پيمائشي	پرستاران	گل پرور و همکاران (۱۳۹۳)
سرمايه روان شناختي روی هيچانات مثبت و بهروزي کارکنان تأثير مثبت دارد.	پيمائشي	پرستاران	مزیدی و همکاران (۱۳۹۳)
بين سرمايه روان شناختي و فرسودگی شغلی رابطه منفي وجود دارد.	پيمائشي	کارکنان دانشگاه کارکنان واحد عملياتی	رئيسی فر و ملتی (۱۳۹۳)
سرمايه روان شناختي روی استرس شغلی تأثير دارد.	پيمائشي	پرستاران	ديانت نسب و همکاران (۱۳۹۳)
سرمايه روان شناختي نقش ميانجی بين سبک زندگی و فرسودگی شغلی ایفا مي کند.	پيمائشي	پرستاران	رحيم نيا و امانی (۱۳۹۳)
سرمايه روان شناختي روی بهروزي دانشجویان تأثير دارد.	پيمائشي	دانشجویان	شاکرمی و همکاران (۱۳۹۳)
دانشجویان مصرف کننده مواد از سرمايه روان-شناختي پايين و باورهای فراشناختي مختل برخوردار بودند	پيمائشي	دانشجویان	اکبر زاده و همکاران (۱۳۹۳)
بين خودکارآمدی، خوشبینی و امیدواری و شاخص های کیفیت زندگی روستاييان رابطه مثبت وجود دارد. همچنين مشخص شد که اين سه مولفه ۴۵٪ از واريانس مربوط به ارتقای شاخ های کیفیت زندگی را تبیین مي کنند. با اين حال اين رابطه برای مولفه انطعاف پذیری منفي و معنادار است.	پيمائشي	روستاييان	حیدری ساریان (۱۳۹۲)
سرمايه روان شناختي با شادکامی کارکنان رابطه دارد	پيمائشي	کارکنان کارخانه کارکنان شرکت آب و فاضلاب	فرهنگ مقدم و همکاران (۱۳۹۴)
ابعاد سرمايه روان شناختي با رضایت از کیفیت زندگی کاری و رضایت از زندگی رابطه دارند.	پيمائشي		عرب و همکاران (۱۳۹۴)

بحث و نتیجه گیری

سرمايه روان شناختي یک مفهوم سازماني است که در ابتدا بیشتر به منظور تبیین عملکرد کارکنان مورد توجه قرار گرفت اما پژوهش های مختلف آشکار ساخته است که سرمايه روان شناختي ميتواند همچنين سطح سلامت روانی و جسمی افراد را نیز تبیین کند. در همین راستا برخی پژوهش های سازماني و غير سازماني به دنبال تبیین رابطه سرمايه روان شناختي و متغیرهای مربوط به سلامتی افراد بوده اند. در این بررسی به ۲۴ پژوهش دست یافتیم که به نوعی معطوف به این موضوع بودند و همگی حاکی از این بودند که سرمايه روان شناختي از قابلیت بالایی در پیش بينی سطح سلامتی افراد برخوردار است و به توجه به قابلیت رشد و پرورش آن می توان زمینه بهبود سلامت افراد و حتی فراتر از آن شکوفایی آنها را فراهم ساخت. در این بررسی مشخص شد که سرمايه روان شناختي با بهروزي (نیسی و همکاران، ۱۳۹۰؛ نصرت آبادی و همکاران، ۱۳۹۱؛ جهانیان و همکاران، ۱۳۹۱؛ دانایی فرد و همکاران، ۱۳۹۲؛ کريمي ميزیدی و همکاران، ۱۳۹۲؛ مزیدی و همکاران، ۱۳۹۳؛ شاکرمی و همکاران، ۱۳۹۳)، ادارک بیماری (آقایوسفی و همکاران، ۱۳۹۱)، تعارض کار-خانواده (گل پرور و همکاران، ۱۳۹۲؛ گل پرور و جعفری، ۱۳۹۲)، سرریز شدگی کار- خانواده (گل پرور و همکاران، ۱۳۹۲؛ گل پرور و جعفری، ۱۳۹۲) سلامت روانی (علی پور و همکاران، ۱۳۹۲)، سلامت عمومی (کريمي ميزیدی و همکاران، ۱۳۹۱)، اضطراب و افسردگی (علی پور و همکاران، ۱۳۹۲)، استرس و دلواپسي (علی پور و همکاران، ۱۳۹۲؛ دیانت نسب و همکاران، ۱۳۹۳)، رضایت از زندگی (گل پرور و همکاران، ۱۳۹۲؛ عرب و همکاران، ۱۳۹۴)، پیوند معنوی (گل پرور و همکاران، ۱۳۹۳)، اعتیاد (اکبر زاده و همکاران، ۱۳۹۳)، کیفیت زندگی (حیدری ساریان، ۱۳۹۲)، کیفیت زندگی کاری (عرب و همکاران، ۱۳۹۴)، شادکامی (فرهنگ مقدم و همکاران، ۱۳۹۴)، فرسودگی شغلی (علی پور و همکاران، ۱۳۹۲؛ علی پور و همکاران، ۱۳۹۲؛ امانی و همکاران، ۱۳۹۲؛ رئيسی فر و ملتی، ۱۳۹۳؛ رحيم نيا و امانی، ۱۳۹۳) و هيچانات مثبت (کريمي ميزیدی و همکاران، ۱۳۹۲؛ مزیدی و همکاران، ۱۳۹۳) رابطه دارد. به ویژه پژوهش علی پور و همکاران (۱۳۹۲ و ۱۳۹۲) نشان داد می توان با استفاده از مداخلات مربوط به توسعه سرمايه روان شناختي افراد نتایج مربوط به سلامتی آنها را تحت تاثیر قرار داد. در مجموع، می توان گفت سرمايه روان شناختي یک سازه مفهومی سطح بالاست که دریافت سازماني و غير سازماني تلویحات مهمی برای سلامتی افراد در پی دارد و از اینرو می توان آنها در برنامه های مربوط به ارتقاء بهداشت روان و سلامتی لحاظ کرد.

همانطوری که در این بررسی نشان داده شد، حجم مقالات منتشر شده پیرامون رابطه بین سرمایه روان‌شناختی و سلامت بسیار محدود می‌باشد. از سوی دیگر، پژوهش‌های اندکی این رابطه را به صورت عمقی و با استفاده از رویکردها و مداخلات مختلف بررسی کرده اند که لازم است در پژوهش‌های آینده به این مهم توجه شود. می‌توان از حیث ابزار پژوهش و طرح پژوهش نیز نوآوری‌هایی را به تحقیق اضافه کرد و نتایج را با سایر نتایج مورد مقایسه قرار داد. علاوه بر این، پژوهش‌های انجام شده همگی در سطح فردی بودند، با این حال همچنان که لوتانز و همکاران (۱۳۹۲) بیان داشته اند، سرمایه روان‌شناختی می‌تواند در سطوح جمعی نیز وجود داشته باشد که پژوهش‌ها می‌توانند به این مهم نیز توجه کنند. همچنین، پژوهش‌های آتی می‌توانند مسائل میان فرهنگی پیرامون سرمایه روان‌شناختی را مورد واکاوی قرار دهند و مشخص کنند که آیا سرمایه روان‌شناختی می‌تواند وابسته به زمینه و فرهنگ خاصی باشد یا خیر.

منابع

- اکبرزاده، داود؛ اکبرزاده، حسن و جوانمرد، غلامحسین (۱۳۹۳). مقایسه سرمایه روان‌شناختی و باورهای فراشناختی بین دانشجویان مصرف کننده مواد و دانشجویان عادی. اعتیادپژوهی. ۸ (۳۱). ۲۴-۹.
- امانی، مهدیه، میرزایی، وحید و فخرايي، الهام (۱۳۹۲). بررسی تأثیر سرمایه روان‌شناختی بر فرسودگی شغلی (مورد مطالعه: اداره کل امور مالیاتی استان خراسان شمالی). اولین کنفرانس ملی جایگاه مدیریت و حسابداری در دنیای نوین کسب و کار، اقتصاد و فرهنگ. علی آباد کتول (۱۳۹۲)
- امراللهی بیوکی ناهید؛ دانایی فرد حسن؛ فانی علی اصغر؛ رضاییان علی (۱۳۹۳) طراحی الگوی بهروزی سازمانی: تبیین نقش محوری سرمایه روان‌شناختی مثبت در سازمان‌های دولتی ایران. فصلنامه مطالعات رفتار سازمانی. ۳ (۲-۱) ۷۳-۱۰۰
- آقا یوسفی، علیرضا؛ شقاقی، فرهاد؛ دهستانی، مهدی و برقی ایرانی، زیبا (۱۳۹۱) ارتباط کیفیت زندگی و سرمایه روان‌شناختی با ادراک بیماری در میان مبتلایان به بیماری ام-اس. فصلنامه روانشناسی سلامت (۱) ۱-۱۵
- جمشیدیان، عبدالرسول؛ فروهر، محمد و محمدی، ناهید (۱۳۹۳) کاربرد سرمایه روان‌شناختی در بهبود فعالیت‌های پلیس. فصلنامه توسعه انسانی پلیس (۵۱) ۹۳-۱۱۶
- جهانیان، مجید؛ عارف نژاد محسن و محمدی، فاطمه (۱۳۹۱). بررسی تأثیر سرمایه‌های روان‌شناختی بر بهزیستی روان‌شناختی در دانشجویان دانشگاه اصفهان. نخستین همایش ملی شخصیت و زندگی نوین. دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنجید (خرداد۹۱).
- حیدری، ساربان (۱۳۹۲). نقش سرمایه روان‌شناختی در ارتقای شاخص‌های کیفیت زندگی در مناطق روستایی مطالعه موردی: شهرستان مشگین شهر. فصلنامه جغرافیا. ۱۲ (۴۲). ۲۳۹-۲۵۵
- دانایی فرد حسن، امراللهی بیوکی ناهید، فانی علی اصغر، رضاییان علی (۱۳۹۲) کنکاشی پیرامون پیش‌آیندهای موثر بر فرایند شکل‌گیری پدیده بهروزی سازمانی (مورد مطالعه: سازمان‌های دولتی). فصلنامه پژوهش‌های مدیریت عمومی. (۱۹)
- دیانت نسب، مدینه؛ جاویدی، حجت‌اله؛ بقولی، حسین (۱۳۹۳) نقش واسطه‌گری استرس شغلی در رابطه بین سرمایه روان‌شناختی با عملکرد شغلی کارکنان. روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی « بهار ۱۳۹۳، سال چهارم - شماره ۱۵. ۷۵-۹۰
- رئیس‌فر، ملتی، علیرضا (۱۳۹۳) نقش رفتار سازمانی مثبت‌گرا در پیشگیری از آسیب‌های شغلی. بررسی رابطه میان سرمایه روان‌شناختی و فرسودگی شغلی. فصلنامه مدیریت دولتی. ۶ (۴) ۷۰۵-۷۲۳
- شاکرمی، محمد؛ داورنیا، رضا و زهرکار، کیانوش (۱۳۹۳) عوامل پیش‌بین بهزیستی روان‌شناختی در دانشجویان. مجله دانشگاه علوم پزشکی سبزوار. ۲۱ (۳) ۴۶۸-۴۸۱
- عرب، نگار، رضایی بادافشانی فاطمه، رحیمی مجتبی (۱۳۹۴) نقش میانجی‌گری کیفیت زندگی کاری بین سرمایه روان‌شناختی و رضایت از زندگی. مجله آموزش بهداشت و ارتقای سلامت ایران، سال سوم، شماره ۱ (پیاپی ۹) ۴۹-۵۸
- علیپور احمد، آخوندی نیلا، صرامی فروشانی غلامرضا، صفاری نیا مجید، آگاه هریس مژگان (۱۳۹۲). بررسی اثربخشی مدل مداخله سرمایه روان‌شناختی (PCI) بر سلامت کارشناسان شاغل در شرکت ایران خودرو دیزل. فصلنامه سلامت کار ایران جلد ۱۰ شماره ۴ صفحات ۱۶-۲۴
- علیپور احمد، صفاری نیا مجید، صرامی فروشانی غلامرضا، آقا علیخانی علی محمد، آخوندی نیلا (۱۳۹۲) بررسی اثربخشی مداخله سرمایه روان‌شناختی لوتانز بر فرسودگی شغلی کارشناسان شاغل در شرکت ایران خودرو دیزل. فصلنامه طب کار. ۵ (۳) ۳۰-۴۱.
- فروهر (۱۳۹۴) درک ماهیت، اهمیت و پیامدهای مثبت‌گرایی در سازمان. چهارمین کنفرانس ملی مدیریت و حسابداری. تهران. (خرداد ۱۳۹۴)
- فروهر، محمد (۱۳۹۲). مثبت‌گرایی در کار. مجله تدبیر (۱۵۲) ۳۵-۴۵
- فروهر، محمد و بلوچ، امان‌اله (۱۳۹۴). مروری بر پژوهش‌های سرمایه روان‌شناختی در ایران: چالش‌ها و چشم‌اندازها. چهارمین همایش علوم مدیریت نوین (گرگان، شهریور، ۱۳۹۴).
- فروهر، محمد، احسان ملی، شیوا؛ روزبهانی، رحیم و خیابان، بیتا (۱۳۹۲) رفتار سازمانی و پژوهش سازمانی مثبت‌گرا: رویکردهایی نوین به مدیریت و رهبری. اولین همایش ملی حسابداری و مدیریت. شیراز (۱۴ شهریور ۱۳۹۲).

- فرهنگ مقدم، بابک؛ نادری، مهدی و دلفانی رفیع، (۱۳۹۴) بررسی رابطه بین هوش هیجانی سرمایه روانشناختی و شادی در کارکنان صنایع نساجی یزدیاف، همایش سراسری مباحث کلیدی در علوم مدیریت و حسابداری، گرگان، گروه آموزش و پژوهش شرکت مهندسی عمران بنای تدبیر، مرکز آموزش علمی و کاربردی هلال احمر استان گلستان
- کریمی مزیدی احمدرضا؛ رضازاده برفویی حمید؛ مرتضوی سعید (۱۳۹۲) اثر سرمایه روان شناختی کارکنان سازمان بر بهزیستی هیجانی و روان شناختی آن‌ها؛ نقش میانجی هیجانات مثبت، استرس و دلواپسی. پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی. دوره ۳، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۲، صفحه ۹۰-۱۱
- کریمی مزیدی، بردبار، مرضیه و بردبار، ابوالفتح (۱۳۹۱) تحلیلی مقطعی از سرمایه روانشناختی و سازه های آن، بر سلامت عمومی نیروی کار در کتابخانه های دولتی. فصلنامه بهبود مدیریت. ۶ (۲-۱۶) ۲۳-۴۰
- گل پرور، محسن (۱۳۹۳). الگوی ساختاری رابطه پیوند معنوی با سرمایه روانشناختی و بهزیستی معنوی در پرستاران. فصلنامه مدیریت پرستاری. ۳ (۳-۲) ۳۰-۴۰
- گل پرور، محسن؛ قاسمی، مریم و مصاحبی، محمدرضا (۱۳۹۲). الگوی نقش مؤلفه های سرمایه روان شناختی در رضایت از زندگی و رضایت زناشویی در همسران ایثارگران شهرکرد. مطالعات زنان. ۱۲ (۱/۳۸)
- لوتانز، فرد؛ آوولی، بروس جی، و یوسف، کارولین. ام. (۱۳۹۲). سرمایه روان شناختی سازمان. تحولی در مزیت رقابتی سرمایه انسانی. ترجمه عبدالرسول جمشیدیان و محمد فروهر، تهران. انتشارات آبیژ.
- لوئیس، سارا (۱۳۹۳) روان شناسی مثبت گرا در کار: خلق سازمان الهام بخش با استفاده از رهبری مثبت گرا و رویکرد توانمندکاوی. ترجمه محمد فروهر، عبدالرسول جمشیدیان و مریم قانع نیا. تهران. انتشارات پتروشیمی.
- نیسی عبدالکاظم، ارشدی نسرين، رحیمی احسان (۱۳۹۰) رابطه ی علی سرمایه روان شناختی با هیجان های مثبت، بهزیستی روان شناختی، عملکرد شغلی و التزام شغلی. مجله دستاوردهای روان شناختی. ۴ (۱):
- هاشمی نصرت آبادی، تورج؛ بابا پور خیرالدین، جلیل؛ بهادری خسروشاهی، جعفر (۱۳۹۱). نقش سرمایه روانشناختی در بهزیستی روانی با توجه به اثرات تعدیلی سرمایه اجتماعی. فصلنامه پژوهش های روانشناسی اجتماعی. ۱ (۴) ۱۲۳-۱۴۴

ارتقای سلامت
سواد آموزی
اولین همایش ملی